

ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತೇಜಶ್ವಿನಿ. ಎ.ಎಸ್.*

*ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ, ಲಲಿತ ಕಲಾ ಕಾಲೇಜು ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ,
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘಟ್ಟ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದುದು. ಸಮಾಜದ ಲೋಪ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿಸಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೂಡಿದ ಕಾಲಘಟ್ಟ. ವೈದಿಕ ಸಮಾಜ ರೂಢಿಸಿದ್ದ ಮೌಢ್ಯಾಚರಣೆಗಳಿಂದ ಜನತೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಜನಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಾಲವದು. ಮೌಢ್ಯವೆಂಬ ಮಾರಿಯನ್ನು ಹೊರದೂಡಲು ಬೇಡರದಾಸಿಮಯ್ಯ, ಅಲ್ಲಮ, ಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಅಂಬಿಗರಚೌಡಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಕಾರರಂತೆ ಶ್ರಮಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮಡಿವಾಳಮಾಚಯ್ಯನೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬನು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ.

ಖೀರಿಕೆ

ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಹೋಮ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ, ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ, ನೇಮ-ವ್ರತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ, ಕ್ಷುದ್ರ-ದೈವ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂತಾದ ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಕಟು ವಿಮರ್ಶೆಗೊಳಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಸಿದ ಈ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯವಾದವು. ಇವುಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಇವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗುಣವಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ವರ್ಗಗಳು ಕಾಲಾನಂತರ ವರ್ಣಗಳಾಗಿ, ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟ ಬಗೆಯ ಮುಖ್ಯ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮಾಚಯ್ಯರವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅರ್ಹತೆ, ಜ್ಞಾನ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗಿ ಸಮಾಜ ಚಲನರಾಹಿತ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಶ್ರೀಮಂತರು ವೈಭವವೇತ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ, ಬಡವರು ಸಂಕಷ್ಟದ ಬದುಕನ್ನು

Please cite this article as: ತೇಜಶ್ವಿನಿ ಎ.ಎಸ್ (2022). ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 3(6). ಪು.ಸಂ. 27-33.

ದೂಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ವೇದಗಳನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ ಕೆಳವರ್ಗವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಅವೈಚಾರಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭಯದಿಂದ ಮೌನವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದ ಕೆಳವರ್ಗವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವೈಚಾರಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಘನತೆಯನ್ನು ತಂದು ವಚನ ಚಳವಳಿ ಹೊಸ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿತು. ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸವೆನ್ನುವ ಮೂಲಕ ಕಾಯಕ ಧರ್ಮ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಮವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಚಯ್ಯನವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕೆಳವರ್ಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಿ ಸ್ವರ್ಶಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲರೆಂದು ಊರ ಹೊರಗೆ ದೂಡಿದ್ದರು. ಊರಿನ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸಂಬೋಳಿ ಸಂಬೋಳಿ ಎಂದು ಕೂಗುವ, ಕುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಪಾದದ ಗುರುತು ಕಾಣದಿರಲೆಂದು ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಪೂರೆಕೆಯನ್ನು, ಉಗುಳಲು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದ ಅಮಾನವೀಯ ನಡೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ವಾಸಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೇರಿಯನ್ನು (ಹೊಲಗೇರಿ) ನಿಯೋಜಿಸಿದಂತೆ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಬಾವಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿತ್ತು. (ಹೊಲೆಯರ ಬಾವಿಯಲ್ಲೊಂದು ಎಲು ನಟ್ಟಿದ್ದರೆ- ದಾಸಿಮಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 136) ಇದಕ್ಕೆ ಸುರಿವ ಜಲಕ್ಕೆ ನೆಲ ಹೊಲೆಯೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಿಸಬಹುದೇ? (ಅಲ್ಲಮ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 567) ಎಂದು ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಲೆತನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಮಾಚಯ್ಯ ಸ್ವರ್ಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ತಯಾರಿಸಿದ್ದ ಹರಿಗೋಲು, ಬೊಕ್ಕಣ, ಸಿದ್ದಲಿಕೆ, ಬಾರುಕೋಲು, ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಮದ್ದಳೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧವೆಂದು ಬಳಸುವ ಮೂರ್ಖಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಛೇ ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 134). ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಯೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿ ಉತ್ತಮರೆಂದು ಮೆರೆಯುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೀಳುತನದ ಸ್ವಭಾವದವರು, ಹೊಲೆಯರು. ಅಜವಧೆ, ಗೋವಧೆ ಮಾಡುವ ಅನಾಚಾರಿಗಳು. ವೇದದ ಅರ್ಥವರಿಯದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಹಾಲು, ಎಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಶುದ್ಧವೆನ್ನುವ ಮೂಢರು. ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು ಶೂದ್ರರೆಂಜಲು. ಪ್ರಾಣಿಚರ್ಮದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಬುದ್ಧಲೆ, ಸಗ್ಗಲೆ ಶೂದ್ರರಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಹದಿನೆಂಟುಜಾತಿಗೆ ಅಧಿಕರೆನ್ನುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ನರಕ ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾನೆ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 84). ಎಂಜಲ ಭುಂಜಿಸಿ ಕುಲದಲುತ್ತಮರೆಂಬವರ ಎತ್ತಲು ಕಂಡುಡಿಲ್ಲ, ಅರಿತಡೆ ಕುಲವೆಲ್ಲವೊಂದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಕುಲ ಹೊಲೆಯೆಂಬ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಹೊಲೆಯ ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ನಿತ್ಯಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡದೆ ಒಡಲ ಹೊರವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಹತ್ತುನುಡಿದಡೇನು ಒಂದೂ ನಿಜವಿಲ್ಲದವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಅರ್ಥದಾಸೆಗೆ ಪ್ರಾಣವ ಹತವ ಮಾಡುವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಸತ್ಯ ಸದ್ಗುಣ ನಿತ್ಯಾಚಾರ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂಬವನೆ ಹೊಲೆಯ
ಭಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಪಥವ ಹುಸಿಯೆಂಬವನೆ ಹೊಲೆಯ

ನಿತ್ಯ ಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮ ಪಾದಾರ್ಥ ಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲವೆಂಬವನೆ ಹೊಲೆಯ

ಮತ್ತೆ ಪಶುಭಾತಕವ ಮಾಡುವನೆ ಹೊಲೆಯ

ಇಂತೀ ಏಳು ಹೊಲೆಯ ಹಿಂಗಿಸದೆ, ತನ್ನ ಕುಲದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮೆರೆವ ಕುನ್ನಿಗಳ

ನುಡಿಯ ಕೇಳಲಾಗದೆಂದ ಕಲಿದೇವಯ್ಯಾ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 212)

ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವವ, ಕೊಲೆ ಮಾಡುವವ, ಸತ್ಯ ಸದ್ಗುಣವಿಲ್ಲದವ, ಶರಣತತ್ವ ಹುಸಿಯೆನ್ನುವವ, ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಪ್ರಸಾದಭಾವವಿಲ್ಲದವ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವವ, ಹೊಲೆಯನೆಂದು ಈ ಸಪ್ತಗುಣಾದರ್ಶಗಳಿಲ್ಲದವ ಮನುಷ್ಯನಾಗಲು ಅರ್ಹನಲ್ಲ ಎಂದು ಮಾಚಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದ ಹೊರತು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಲೆತನ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಏಳು ಬಗೆಯ ಹೊಲೆತನವನ್ನು ಕಳೆಯದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನ್ನುವವರನ್ನು ಕುನ್ನಿಗಳೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಬಸವಣ್ಣನ **ಕಳಬೇಡ ಕೊಲಬೇಡ** ಎಂಬ ವಚನದ ಆಶಯವನ್ನೇ ಹೋಲುವುದು. ಬಸವಣ್ಣನಂತೆ ಈತನು ಮನುಷ್ಯ ಕಳೆಯಬೇಕಾದ ಸಪ್ತಗುಣಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವನು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನೀಚನಡೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೃತ್ತಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಾನವ ಮಾನವರ ನಡುವಿನ ಅಸಮಾನತೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಭಕ್ತನೊಂದು ಕುಲ ಭವಿಯೊಂದು ಕುಲ ಎಂದು ವಚನಕಾರರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಾನವ ಮಾನವರ ನಡುವಿನ ಕಂದಕಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಬಡವ-ಶ್ರೀಮಂತರೆಂಬ ಸ್ತರವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಳೆದು ಕಾಯಕವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದರು. ಮೇಲು-ಕೀಳೆಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತರವಿಲ್ಲದೆ, ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿದರು.

ದೇವರು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಮಾಚಯ್ಯ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವೈದಿಕ ಸಮಾಜ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳಿಂದ ದಾನಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸ್ವರ್ಗಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನಿಯಮಿಸಿ, ಪ್ರಾಣಿಬಲಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ವಿಜೃಂಭಿಸಿತ್ತು. ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗೆ ಏರಲು ಅರ್ಹರಲ್ಲದ ಕೆಳವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈಗೆಟುಕದ ಈ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸತ್ತ ಪಶುವ ಒಯ್ಯುವ ಸೇವೆಗಷ್ಟೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡುವವರು ಹೊಲೆಯರಲ್ಲದೆ ಸತ್ತುದನೆಳೆವನೆತ್ತಣ ಹೊಲೆಯ (ಬಸವಣ್ಣ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 576) ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣ ದಯವೆ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಯ್ಯಾ, ದಯಬೇಕು ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ (ಬಸವಣ್ಣ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 247) ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಮಾಚಯ್ಯ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕೊಲ್ಲದಿಹುದೆ ಧರ್ಮ, ಒಲ್ಲದಿಪ್ಪುದೇ ತಪ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 104) ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೂ ಲೇಸನ್ನು ಬಯಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮ. ಇದಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಕ್ಕೆ ಆನೆ, ಅಶ್ವ, ಹೋತ, ಕೋಣವನ್ನು ಬಲಿ ನೀಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆನೆ ಅಶ್ವ ಹೋತ ಕೋಣ ಬಿಂಜಣದಿಂದ ಕಡಿದು

ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ತಾನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದೆನೆಂದು

ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೊಂದು ಕೋಟ್ಯಾನು ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮರು

ವೇದದ ಅರ್ಥವನರಿಯದೆ ಜೀವನ ಬಾಧೆಯೆಂಬ ಮಾಡುವ

ವಧಾಸ್ವಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು, ದ್ವಿಜರಂದು

ಆದಿಯ ಪ್ರಮಥರು ಕಂಡುದೆಂತೆಂದಡೆ

ಆನೆಯೆಂಬುದು ಮದ, ಮತ್ಸರವೆಂಬುದು ಅಶ್ವ

ಕೋಣನೆಂಬುದು ಕ್ರೋಧ, ಅಂಗವಿಕಾರವೆಂಬುದು ಹೋತ

ಇಂತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗಗಳು

ಶಿವಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದಹನ ಮಾಡುವರು ನಮ್ಮವರು

ಇಂತೀ ವಿವರವಲ್ಲದೆ ತಾವು ಪರಬ್ರಹ್ಮರೆನಿಸಿಕೊಂಬ

ಜೀವ ಹಿಂಸೆಯ ಮಾಡುವ ವಿಪ್ರರ ಮುಖವ ನೋಡಲಾಗದು ಕಲಿದೇವರ ದೇವ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 46)

ಮಾಚಯ್ಯ ಜೀವಹಿಂಸೆಯ ಬದಲು ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆನೆ, ಅಶ್ವ, ಹೋತ, ಕೋಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಂಜಣ (=ದೊಡ್ಡಬಾಣ)ದಿಂದ ಕಡಿದು ಆಹುತಿ ಮಾಡಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಮೆರೆವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆಕ್ರೋಶಭರಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯಜ್ಞ-ಯಾಗ, ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ದೇವರನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಜನತೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಅವೈಚಾರಿಕ ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ವಿಪ್ರವರ್ಗವನ್ನೇ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮದ, ಮತ್ಸರ, ಕ್ರೋಧ, ಮೋಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗ ಶಿವಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದಹನ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಏಕಾಏಕಿ ರೂಢಿಗತ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಮಾಚಯ್ಯ ಅವುಗಳಿಗೆ ವೈಚಾರಿಕ ಮಾರ್ಗ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲೂ ಜೀವಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದು ಗಮನಿಸುವಂತಹುದು. ವಚನಕಾರರು ವೇದದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಮಾಚಯ್ಯ ಮತ್ತೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ 'ವೇದ ಪಶುವೇದ ಪಾಠಕರು ಭೇದ ಬೋಧೆಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಮಭಾಧೆಗೆ ಹೋದವರ ದೈವವೆಂದರಸಬೇಡ' (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 62) ಎಂದು ತಿಳಿಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯವಾದವು. ಮಾನವೀಯತೆ ನೆಲೆಸುವಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರತೆ ಮನೆಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹವುಗಳು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಕಲದೈವಗಳನ್ನೇ ವಚನಕಾರರು ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಸತ್ಯಶುದ್ಧದೇವರ ನಂಬಲರಿಯದೆ ಮಿಥ್ಯದೈವಗಳನೆ ನಂಬಿ ಸತ್ತುಹೋದರು (ಅಲ್ಲಮ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 1547) ಎಂದು ಅಲ್ಲಮ ಹೇಳಿದರೆ, ಬಸವಣ್ಣ ನಂಬಬಲ್ಲ ಭಕ್ತಂಗೆ ದೇವನೊಬ್ಬನೆ ಕಾಣಿರೋ ಅನ್ಯ ದೈವವೆಂಬುದು ಹಾದರ ಕಾಣಿರೋ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳು ಸೌಮ್ಯ ಅಥವಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೈವದ ಆರಾಧಕರು, ಕೆಳವರ್ಗ ಕ್ಷುದ್ರದೈವಗಳಾದ ಜನ್ನಿ, ಜಕ್ಕಿ, ಎಕ್ಕನಾತಿ, ಮಾಯಿರಾಣಿ, ಚೌಡಿ, ಮೈಲಾರ, ಭೈರವ, ಮಾರಿ, ಮಸಣಿಯರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕಿತ್ತು (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 167). ಇದನ್ನು ಮಾಚಯ್ಯ ಕಟುವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೇವರುಗಳ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಮೌಢ್ಯಗಳ ಉಗಮಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ (ಮೌಢ್ಯಾಸ್ತ್ರ: ಗೌತಮ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು 2015 ಪು.9) ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ವಚನಕಾರರು ಕಂಡ ಕಂಡ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಆರಾಧಿಸುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರು.

ಮಾಚಯ್ಯ ಜಲ, ನೆಲ, ಫಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಆತ್ಮ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ದೈವವಲ್ಲ. ಇವು ಮಾನವ ಬದುಕಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಅಷ್ಟೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಹೇಳಿದ್ದಾನೆ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 169). ದೈವಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಸಮಾಜಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನಿಲುವು. ದೇವರು ದೇವಾಲಯವೆಂದು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಆಚರಣೆ, ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ, ನೇಮವ್ರತ ಇವು ಪುರೋಹಿತರ ಲಾಭಪರವಾಗಿ ಅಷ್ಟೇ. ಇದರಿಂದ ಜನತೆಗೆ ಯಾವ ಫಲವೂ ಲಭಿಸದು. ಜೊತೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕ ನಷ್ಟವುಂಟಾಗುವುದು. ಮಾಚಯ್ಯ ವೈಚಾರಿಕ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಹೀಗಿದೆ:

ಅಯ್ಯಾ ತನ್ನ ತಾನರಿಯದೆ

ನಾವು ಏಕಾರತಿ ದ್ವಿಯಾರತಿ ತ್ರಿಯಾರತಿ ಚತುರಾರತಿ ಪಂಚಾರತಿ

ಷಡಾರತಿ ಸಪ್ತಾರತಿ ಅಷ್ಟಾರತಿ ನವಾರತಿ ದಶಾರತಿ

ಕಡ್ಡಿಬತ್ತಿ ಕರ್ಮದಾರತಿ ಮೊದಲಾದ

ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರದಿಂದರ್ಚಿಸುವ

ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜಕರೆಂದು ನುಡಿದುಕೊಂಬ ಬದ್ಧಭವಿ ಶುದ್ಧಶೈವ

ಮರುಳಮಾನವರೆನಗೊಮ್ಮೆ ತೋರದಿರಯ್ಯ

ಶ್ರೀಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಮನೋಪ್ರಕೃತಿಯಳಿದ ಉನ್ನವೆಂಬ ಏಕಾರತಿ

ಲಿಂಗಾಂಗವೆಂಬುಭಯವಳಿದ ದ್ವಿಯಾರತಿ

ಮಲತ್ರಯಗಳಳಿದ ತ್ರಿಯಾರತಿ ಚತುಃಕರಣಗಳಳಿದ ಚತುರಾರತಿ

ಪಂಚಭೂತ ಪಂಚವಾಯು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚಕ್ಷೇಶ

ಪಂಚಮೂರ್ತಿಗಳ ಫಲಪದಂಗಳ ಕಳೆದುಳಿದ ಪಂಚಾರತಿ

ಷಡ್ವರ್ಗ ಷಡೂರ್ಮಿ ಷಡ್ಭಮಿ ಷಡ್ಭಾವ ಏಕಾರಂಗಗಳಳಿದ ಷಡಾರತಿ

ಸಪ್ತಧಾತು ಸಪ್ತವ್ಯಸನಗಳಳಿದ ಸಪ್ತಾರತಿ

ಅಂತರಂಗದಷ್ಟಮದ ಬಹಿರಂಗದಷ್ಟಮದಂಗಳಳಿದ ಅಷ್ಟಾರತಿ

ನವಗ್ರಹಂಗಳಳಿದ ನವಾರತಿ

ದಶೇಂದ್ರಿಯ ದಶವಾಯುಗಳಳಿದ ದಶಾರತಿ

ಅಹಂಕಾರಗಳಳಿದ ಕಡ್ಡಿಬತ್ತಿ

ತನುತ್ರಯ ಗುಣತ್ರಯ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯ ಮನತ್ರಯ

ಆತ್ಮತ್ರಯ ಭಾವತ್ರಯಂಗಳ ಕಳೆದುಳಿದ ಕರ್ಮರಾರತಿಯ ಬೆಳಗಿ (ಮಾಚಯ್ಯನವರ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 25)

ಮೌಢ್ಯತೆಗೆ ಆದಿಯಿತ್ತ ವೈದಿಕ ಪರಿಸರದಿಂದ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರ ಪೂಜಾ ವಿರೋಧದೊಂದಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲದು ಎಂಬ ಆಶಯವಿದೆ. ದೇವರಿಗೆಂದು ಅರ್ಚಿಸುವ ಏಕಾರತಿ, ದ್ವಿಯಾರತಿ, ತ್ರಿಯಾರತಿ, ಚತುರಾರತಿ, ಪಂಚಾರತಿ, ಷಡಾರತಿ, ಸಪ್ತಾರತಿ, ಅಷ್ಟಾರತಿ, ನವಾರತಿ, ದಶಾರತಿ, ಕಡ್ಡಿಬತ್ತಿ,

ಕರ್ಪೂರಾರತಿ ಹೀಗೆ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನೆ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿವೆ. ತನು ಮನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಅಜ್ಞಾನ, ಅಂಧಕಾರವನ್ನು, ಅಷ್ಟತನುಮದವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು, ಅಶುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಮನವನ್ನು ಚಿಜ್ಜಲದಿಂದ (=ಶುದ್ಧನೀರು) ತೊಳೆದಾಗ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಕಾಶ ಗೋಚರಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮನಃಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡುವುದು ಏಕಾರತಿ (ಒಂದು ಕಡೆ ಬತ್ತಿಯುಳ್ಳ ದೀಪದಾರತಿ). ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ ಹೊಂದುವುದು ದ್ವಿಯಾರತಿ. ಮಲತ್ರಯಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೇ ತ್ರಿಯಾರತಿ. ಅಹಂಕಾರಗಳಿವುದೇ ಚತುರಾರತಿ. ಗುರು, ಜಂಗಮ, ಪ್ರಸಾದ, ಶಿವಾಚಾರ ಪಾಲನೆಯೇ ಪಂಚಾರತಿ. ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗ, ಜನನ-ಮರಣಗಳೆಂಬ ಭಾವವಿಕಾರಗಳಿವುದೇ ಷಡಾರತಿ. ಬೇಟೆ, ಜೂಜು, ಸ್ತ್ರೀವ್ಯಸನ, ಮದ್ಯಪಾನ, ಪರನಿಂದೆ, ಹಗಲನಿದ್ರೆ, ನೃತ್ಯಗಾನಗಳಿವುದೇ ಸಪ್ತಾರತಿ. ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗದ ಅಷ್ಟಮದಗಳನ್ನು ಅಳಿಯುವುದೇ ಅಷ್ಟಾರತಿ. ಒಂಭತ್ತು ಗ್ರಹಗಳಿಗೂ ನವಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೇ ನವಾರತಿ. ದಶೇಂದ್ರಿಯ ದಶವಾಯುಗಳಿವುದೇ ದಶಾರತಿ. ಅಹಂಕಾರಗಳಿವುದೇ ಕಡ್ಡಿಬತ್ತಿ. ತನು, ಗುಣ, ಅವಸ್ಥಾ, ಮನ, ಆತ್ಮ ಮುಂತಾದ ಭಾವತ್ರಯಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದೇ ಕರ್ಪೂರಾರತಿ ಎಂದು ಮಾಚಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿದ್ದ ವೈಚಾರಿಕತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮೌಢ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಜಾಣ್ಮೆ ವಚನಕಾರರದು. ನವ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕಾರ್ಯ ಕರ್ತೃಗಳೆನ್ನಲು ಇವರ ವಿಚಾರಪರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆಡಂಬರದ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ದೇವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವ, ದೇವರನ್ನು ಕಾಣುವ ತವಕ ಇಂದಿಗೂ ಜನತೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಮರುಳರು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಮಾಚಯ್ಯ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳು ಗೊಂದಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆ: ಆಚಾರ-ಅನಾಚಾರ, ಯೋಗ್ಯ-ಅಯೋಗ್ಯ, ಅರ್ಪಿತ-ಅನರ್ಪಿತ, ಸುಸಂಗ-ದುಸ್ಸಂಗ, ಸುಬುದ್ಧಿ-ಕುಬುದ್ಧಿ, ಸುಜ್ಞಾನ-ಅಜ್ಞಾನ, ಸದ್ಭಾವ-ದುರ್ಭಾವ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ, ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ, ಸ್ವರ್ಗ-ನರಕ, ಇಹಪರವೆಂಬ ಭೇದಾಭೇದದ ಗೊಂದಲದಿಂದ ಹೊರ ಬರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಶರಣರ ಆಚಾರಶೀಲಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯ ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಆಗಮಗಳೆಂಬ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಮಾಚಯ್ಯ 'ವೇದವಿಪ್ರರ ಬೋಧೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂತೆಯ ಸುದ್ದಿ ಪುರಾಣ, ಪುಂಡರಗೋಷ್ಠಿ, ಆಗಮ ಅನೃತದ ನುಡಿ ತರ್ಕ ವ್ಯಾಕರಣ ಕವಿತ್ವ ಪ್ರೌಢಿ ಇಂತಿವರಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆ' (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 289) ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ವೇದವನ್ನು 'ಪಶುವೇದ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 62). ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಆಗಮಗಳು ಅಜ್ಞಾನದ ಬಂಧನವಿದ್ದಂತೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಶರಣ ತತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವುದೇ ಮೂಲ ಮಾರ್ಗ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟು ಕಾವಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಂಖ, ಗಿಳಿಯ ದಂಡಗ್ರಾವ ಅಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜನರನ್ನು ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಪಂಚ ಮಹಾಪಾತಕರು ಎಂದು ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾನೆ (ಮಾಚಯ್ಯ ವಚನ ಸಂಖ್ಯೆ 240).

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಾಚಯ್ಯರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಬಯಸಿದವನು. ಮೇಲು-ಕೀಳು, ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದನೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಇವನದು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೌಢ್ಯ ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಾನ ನಶಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಯ್ಯನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಸಮ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಿಸುವುದೇ ವಚನಕಾರರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೆಂಬುದು ಈ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುವುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಕಲುಬುರ್ಗಿ. ಎಂ.ಎಂ (ಸಂ.) (2019). ಬಸವಯುಗದ ವಚನ ಮಹಾ ಸಂಪುಟ-1, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ 2019
- ಕೊಪ್ಪಾ. ಎಸ್. ಕೆ. (2011). ಮಡಿವಾಳ ಮಾಚಿದೇವ. ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಶಿವರಾತ್ರೇಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು.
- ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ. ಎಸ್. (2007). ವಚನಾನುಶೀಲನ. ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಶೇಷನವರತ್ನ. (1989). ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳು. ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.
- ಸಿದ್ದಸ್ವಾಮಿ. (2015). ಮೌಢ್ಯಾಸ್ತ್ರ. ಗೌತಮ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.